

vybrané problémy právni úpravy agenta provokatéra

mjr. JUDr. Monika HULLOVÁ, Katedra kriminálnej polície Akadémie Policajného zboru v Bratislave

Časť prvá

Fenomenológia inštitútu agenta provokatéra

Inštitút agenta bol do slovenského právneho poriadku zariadený novým trestným poriadkom – zákonom č. 301/2005 Z. z. s účinnosťou od 1. januára 2006. Jeho § 117 má toto znenie:

„§ 117

Agent

(1) Na odhaľovanie, zisťovanie a usvedčovanie páchatel'ov zločinov, korupcie, trestného činu zneužívania právomoci verejného činiteľa alebo trestného činu legalizácie príjmu z trestnej činnosti možno použiť agenta. Jeho použitie je prípustné len vtedy, ak odhaľovanie, zisťovanie a usvedčovanie páchatel'ov uvedených trestných činov by bolo iným spôsobom podstatne sťažené a získané poznatky odôvodňujú podozrenie, že bol spáchaný trestný čin alebo má byť spáchaný taký trestný čin.

(2) Konanie agenta musí byť v súlade s účelom tohto zákona a musí byť úmerné protiprávnosti konania, na odhaľovaní, zisťovaní alebo usvedčovaní ktorého sa zúčastňuje. Agent nesmie iniciatívne navádzať na spáchanie trestného činu; to neplatí, ak ide o korupciu verejného činiteľa alebo zahraničného verejného činiteľa a zistené skutočnosti nasvedčujú, že páchatel' by spáchal taký trestný čin aj vtedy, ak by príkaz na použitie agenta nebol vydaný.

(3) Agent koná pod dočasnou alebo trvalou legendou alebo bez legendy. Legenda je súhrn krycích údajov o osobe agenta, najmä o jeho totožnosti, rodinnom stave, vzdelaní a zamestnaní.

(4) Ak je to na vytvorenie alebo zachovanie legendy nevyhnutné, možno za podmienok uvedených v osobitnom zákone vydať, vyhotoviť a používať krycie doklady.

(5) *Príkaz na použitie agenta vydáva predseda senátu, pred začatím trestného stíhania alebo v prípravnom konaní sudca pre prípravné konanie na návrh prokurátora, ktorý musí byť odôvodnený aj skutkovými okolnosťami.*

(6) *Ak ide o vec, ktorá nestrpí odklad, môže prokurátor, ak použitie agenta nie je spojené so vstupom do obydľia iného, príkaz uvedený v odseku 5 vydať pred začatím trestného stíhania alebo v prípravnom konaní predbežne aj ústne. Taký príkaz však v písomnej podobe musí najneskôr do 72 hodín od vydania príkazu potvrdiť sudca pre prípravné konanie, inak stráca platnosť. To neplatí pre postup podľa odseku 2, keď príkaz na použitie agenta môže vydať len sudca pre prípravné konanie.*

(7) *Príkaz podľa odsekov 5 a 6 musí byť písomný a musí byť v ňom určený čas, počas ktorého bude agent použitý. Čas použitia agenta nesmie trvať dlhšie ako šesť mesiacov. Tento čas môže predseda senátu a v prípravnom konaní na návrh prokurátora sudca pre prípravné konanie predĺžiť vždy o ďalšie dva mesiace, a to aj opakovane.*

(8) *Písomnosti týkajúce sa použitia agenta sa do spisu založia len vtedy, ak prokurátor v obžalobe navrhne vykonanie dôkazu skutočnosťami zistenými agentom.*

(9) *Agent môže pri použití svojej legendy so súhlasom oprávnenej osoby vstúpiť do obydľia. Taký súhlas sa však nesmie získať na základe predstieraného práva vstupu.*

(10) *Pravá totožnosť agenta vystupujúceho pod legendou musí byť aj po skončení jeho použitia utajená. Prokurátorovi alebo sudcovi pre prípravné konanie, ktorí sú príslušní rozhodovať podľa odsekov 5 a 6, ako aj predsedovi senátu v konaní pred súdom musí sa na ich žiadosť oznámiť pravá totožnosť agenta.*

(11) *O skutočnostiach dôležitých pre trestné konanie môže agenta v prípravnom konaní vypočúť prokurátor pri primeranom použití ustanovenia § 134 ods. 1 tak, aby jeho totožnosť nemohla byť odhalená; agent môže byť výnimočne vypočúvaný na súde iba pri primeranom použití ustanovení § 134 ods. 1, § 136 a § 262, aby jeho totožnosť nemohla byť odhalená. Na súdne konanie sa agent predvoláva prostredníctvom Prezídia Policajného zboru. Doručenie predvolania agentovi zabezpečí príslušník Policajného zboru poverený*

prezidentom Policajného zboru. Ak je agentom iná osoba ako príslušník Policajného zboru alebo príslušník polície iného štátu a súhlasí s tým, aby bola jeho totožnosť odhalená, použijú sa na ďalšie konanie ustanovenia § 127 až 134 o svedkovi.

(12) Skutočnosti týkajúce sa trestných činov nesúvisiacich s vecou, v ktorej bol agent použitý, môžu sa v inom konaní použiť ako dôkaz iba vtedy, ak ide o zločin, korupciu, trestný čin zneužívania právomoci verejného činiteľa alebo trestný čin legalizácie príjmu z trestnej činnosti.

(13) Pri postupe podľa odseku 1 možno použiť informačno-technické prostriedky. Pritom sa primerane postupuje podľa odseku 8.

(14) Agent môže plniť svoje úlohy i na území iného štátu. O jeho vyslaní do zahraničia po predchádzajúcom súhlase príslušných orgánov štátu, na ktorého území má pôsobiť, a na základe príkazu podľa odseku 5 rozhoduje prezident Policajného zboru, ak medzinárodná zmluva neustanovuje iný postup. Rovnako sa postupuje, ak má na území Slovenskej republiky pôsobiť ako agent príslušník iného štátu.“

Myslím, že sa nedopustím vážnejšieho pochybenia, keď si dovoľím konštatovať, že inštitút agenta, osobitne jeho iniciatívna verzia notoricky známa ako „agent provokatér“ patrí k najkontroverznejším právnym prostriedkom, ktoré sú využívané pri dokazovaní trestných činov. V slovenskom právnom poriadku je táto kategória trestného práva charakterizovaná ako prostriedok operatívno-pátracej činnosti. Odborná verejnosť na celom svete, až na malé výnimky, k nemu zaujíma vyhranené, odmietavé stanovisko a napriek tomu je v našom právnom systéme realitou. Realitou, ktorá má v procese kontroly korupcie svoj neodškriepiteľný význam. To či vôbec a ak áno, tak potom za akých podmienok ho možno tolerovať je nepísaným leitmotívom tohto odborného príspevku.

Iniciatívna činnosť agenta, odbornej verejnosti známa aj „aktívna legitimácia“ (identická so spomínaným pojmom agent provokatér) nebola našim právnym poriadkom ešte pred rokom 2003 tolerovaná.¹ Zákon túto skutočnosť vyjadroval nasledovne: vlastná

---

¹ K zmene ustanovenia § 88b zákona č. 141/1961 Zb. Trestný poriadok upravujúceho zákonné podmienky pre používanie agenta došlo zákonom č. 457/2003 Z. z., ktorým sa menil a dopĺňal zákon č. 141/1961 Zb. Trestný

iniciatívna činnosť agenta, ktorý by konal v úmysle, aby on alebo iný mal z trestného činu prospech alebo iný pre to ujmu, prípadne by podstrčil alebo podhodil inému nechcenú drogu, peniaze alebo inú vec ako dôkaz jeho trestnej činnosti, je neprípustná.²

Komplexnejšie sa vymedzením neprípustnosti provokácie zaoberal aj Najvyšší súd SR. Z jeho rozsudku vyplýva, že za exces z hraníc a pravidiel, v ktorých sa trestné konanie realizuje, možno považovať situáciu, keď „*orgán činný v trestnom konaní, iniciatívne a vlastnou aktivitou vytvorí podmienky a navodí situáciu so zjavnou snahou, aby bol trestný čin spáchaný, rozšírený jeho rozsah, resp. aby bol dokonaný. V dôsledku toho sú dôkazy takýmto spôsobom získané od počiatku nezákonné a v trestnom konaní nepoužiteľné.*“³ Z teoretického hľadiska bola neprípustnosť iniciatívnej činnosti agenta de facto výrazom „pasívnej legitímácie“, tzn. že agent mohol ponúknuť úplatok alebo inú výhodu až na základe predchádzajúcej požiadavky iného. Načrtnutá koncepcia korešponduje aj s jej analogickým chápaním „agenta kontrolóra“, ktorý, ako o nej hovorí J. Chmelík, „*konšpiratívnym, skrytým spôsobom sleduje činnosť zločineckej organizácie a aktívne pôsobí v tomto svojom postavení len v rámci zákonom dovolenej činnosti tak, aby si zachoval svoju skrytú identitu.*“⁴ Väčšina právnych expertov sa k tejto koncepcii prikláňa, pretože ju považuje „*za zlučiteľnú s princípmi právneho štátu.*“⁵

Na margo nášho spomínaného negatívneho vymedzenia možno povedať, že nebolo práve najšťastnejšie, nakoľko v praxi, pri vlastnej interpretácii, spôsobovalo nemalé problémy. Príslušníci operatívnych služieb PZ si toto ustanovenie obvykle vykladali ako zákaz akejkoľvek aktívnej či iniciatívnej činnosti agenta v obavách z problémov s uznaním dôkaznej hodnoty takto preukázanej skutočnosti. Napriek tomu, že tu vždy existuje reálne nebezpečenstvo z možného zneužitia spomenutého inštitútu zo strany agenta v neprospech podozrivej osoby, ktoré by spočívalo vo „*vyrobení trestného činu štátom*“ a v „*nastražení pasce na inak nevinnú obeť*“⁶, zákonodarca sa v záujme zefektívnenia boja s korupciou toto nebezpečenstvo rozhodol postúpiť. Ospravedlnenie možno vidieť v oprávnení požadovať od osôb používajúcich špeciálny právny status výkon funkcie, povolania alebo zamestnania

---

poriadenie v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov a zákonom č. 458/2003 Z. z. o zriadení Špeciálneho súdu a Úradu špeciálnej prokuratúry a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

² § 88b ods. 2 zákona č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom (Trestný poriadok).

³ Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 21. júna 2001, sp. zn. Tzo V 5/2001.

⁴ CHMELÍK, J. Úvahy k agentu provokatérovi a korunnému svedkovi, In Kriminológia, č. 1, 2005, s. 70.

⁵ IVOR, J. Agent provokatér v trestnom konaní, In Justičná revue, č. 8 – 9, roč. 56, 2004, s. 842.

⁶ FENYK, J.: K operatívnym metódam odhalovania korupcie. In Trestní právo, 2003, č. 2, s. 2 - 9.

v súlade s verejnými a medzinárodnými záujmami štátu, a práve preto ich možno podrobiť „*testu bezúhonnosti (integrity)*“.⁷ A aj keď súčasná právna úprava agentovi umožňuje úplatok poskytnúť, nie vždy je to z procesného hľadiska tak jednoduché, akoby sa na prvý pohľad mohlo zdať. V prvom rade tu musí byť splnený predpoklad, že podozrivá osoba by spáchala korupčný delikt aj bez pričinenia agenta, tzn. že úmysel a pripravenosť spáchať trestný čin vznikli nezávisle na činnosti agenta (museli existovať už predtým). A po druhé, agent môže takúto činnosť vyvíjať iba v prípade korupcie verejného a zahraničného verejného činiteľa.

Podľa prof. Ivora je „*kritickým miestom právnej úpravy jednoznačne termín dôvodného predpokladu spáchania trestného činu. Naplnenie obsahu tohto termínu nevysvetľuje bližšie ani zákon ani dôvodová správa. V tejto súvislosti by snád' pre naplnenie zákonnej podmienky postačovala aj znížená odolnosť konkrétnej osoby voči korupčnému konaniu.*“⁸ A aj preto možno na tomto mieste očakávať nasledovné otázky: Ako zistíme, že by sa osoba takejto činnosti dopustila aj bez nasadenia agenta? Je vôbec možné resp. správne osobu perzekvovať len na základe jej úmyslu spáchať trestný čin ako je tomu v americkom právnom systéme? Americká spravodlivosť, ako o nej hovorí J. Fenyk, „*takto niekedy posúva začiatok trestnej zodpovednosti do štádia, keď nie je navonok prejavovým trestným činom, ale ešte len vnútorným stavom, ktorý však umelo neskôr objektivizuje. Vzniká tak akési štádium predprípravy trestného činu, ktoré nie je v našom trestnom práve za štádium považované.*“⁹ V nadväznosti na uvedené je potrebné zdôrazniť, že inštitút agenta provokatéra bol do nášho právneho poriadku pravdepodobne importovaný práve z USA, avšak odlišnosť právnych kultúr môže jemne naznačovať výskyt určitých problémov spojených s procesom jeho aplikácie v policajnej a justičnej praxi. V našich podmienkach sa konflikt medzi záujmom štátu potrestať páchatel'a korupcie verzus rešpektovať právne normy vyššej sily zakotvujúce dodržiavanie základných ľudských práv a slobôd posúva do dimenzií, keď má prvý záujem prioritu. V prenesenom význame, odporcovia tejto idey, medzi ktorých patrí aj J. Chmelík, hovoria o „*neoprávnenom vykazovaní úspešnosti pri odhalení trestného činu.*“¹⁰ Skutočnosť, že inštitút agenta provokatéra posúva, podľa štatistických ukazovateľov a názorov reprezentantov aplikačnej praxe, úspešnosť celého procesu mil'ovými krokmi vpred, je v tomto prípade nespochybniteľná. Apodiktický, generálne aplikovateľný návod, ako sa za každých okolností vyhnúť potenciálnym problémom s konaním extra legem, v tejto súvislosti

⁷ FENYK, J.: K operativním metodám odhalování korupce. In Trestní právo, 2003, č. 2, s. 7.

⁸ IVOR, J.: Agent provokatér v trestnom konaní, In Justičná revue, č. 8 – 9, roč. 56, 2004, s. 842-843.

⁹ FENYK, J.: K operativním metodám odhalování korupce. In Trestní právo, 2003, č. 2, s. 13.

¹⁰ CHMELÍK, J.: Úvahy k agentu provokatérovi a korunnému svědkovi, In Kriminalistika č. 1, 2005, s. 71.

zrejme neexistuje. Prikláňam sa k názoru už citovaného J. Chmelíka, že „záver o úmysle spáchať trestný čin nemôže byť iba podložený faktom, že už v minulosti bol za trestný čin odsúdený, teda stavať zavinenie len na jeho kriminálnej minulosti a zlej povesti.“¹¹ Riešenie vidím v systematickom procese zisťovania a dôkladného preverovania všetkých skutočností jednoznačne poukazujúcich na aktuálny úmysel a pripravenosť spáchať korupčný trestný čin (ale zároveň aj na opačný stav), spravidla za využitia operatívnych metód a prostriedkov, ešte pred samotným vydaním príkazu na použitie agenta. Podotýkam, že informácie a poznatky nadobudnuté v tomto štádiu ešte nemusia mať dôkaznú hodnotu, postačujú aj tzv. operatívne informácie vyššej relevancie. Nie celkom ideálny, avšak akceptovateľný stav pre zdôvodnené použitie inštitútu nastáva vtedy, keď páchatel tento úmysel už začína/začal aspoň čiastočne uskutočňovať (napr. ak sa nám svojim konaním snaží viditeľne naznačiť obštrukcie v prípade neposkytnutia úplatku).

Predtým, než pristúpim k aplikačnej stránke problému, je potrebné precizovať existujúce terminologické nejasnosti. V policajnej terminológii sa v súvislosti s pojmom agent možno stretnúť aj s jeho ďalšími ekvivalentmi, ktorých generická príbuznosť môže za určitých okolností pôsobiť mätúco. Konkrétne ide o legalizanta, tajného spolupracovníka a informátora. Spoločnou črtou všetkých subjektov je, že na základe požiadavky policajných alebo spravodajských zložiek štátu utajeným spôsobom získavajú špecifické informácie (napr. o trestnej činnosti) a následne ich poskytujú žiadateľom pre ďalšie využite (napr. pre začatie trestného stíhania). Existencia spoločnej črty však nutne neznamená, že ide o synonymá, dôkazom čoho je aj množstvo drobných nuáns.

Informátor ako jeden z prostriedkov OPČ je definovaný v zákone o PZ pod osobami konajúcimi v prospech PZ.¹² Jeho postavenie mimo systém policajných a spravodajských zložiek štátu (nie je v zamestnaneckom, pracovnom ani inom obdobnom pomere k týmto zložkám) vytvára spojitosť s agentom ne-policajtom, s nasledovnými rozdielmi. Využitie informátora nie je časovo ani vecne viazané, tzn. že príslušník policajnej alebo spravodajskej zložky štátu ho môže nasadiť kedykoľvek je to v rámci dokumentovaných prípadov vhodné a objektívne možné, pričom spolupráca je čisto na báze dobrovoľnosti, bez potreby povoľovacieho procesu (viazaného na súd a prokuratúru) a možnosti využitia získaných informácií v trestnom konaní ako dôkaz.

---

¹¹ CHMELÍK, J.: Úvahy k agentu provokatérovi a korunnému svědkovi, In Kriminalistika č. 1, 2005, s. 71.

¹² § 41 zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v platnom znení.

Na druhej strane použitie agenta ne-policajta je možné iba ad hoc a na základe príkazu sudcu alebo prokurátora, v zákone vymedzených prípadoch, čo súvisí s možnosťou procesného využitia ním získaných informácií. Z uvedeného vyplýva, že podstatnou črtou pri ich rozbere je charakter právnej úpravy, t.j. či ide o zákon o PZ alebo o Trestný poriadok. Veľmi nápomocný môže byť aj historický aspekt, ktorý výrazu tajný spolupracovník dodáva archaický podtext. V bývalom režime sa používal na označenie informátora aj agent. Legalizant resp. príslušník v legalizácii je zase novodobý pojem, upravený v zákone o PZ v nadväznosti na kriminálne spravodajstvo. Hovorí o ňom aj návrh zákona o spravodajských službách z roku 2005, ktorý doposiaľ nebol NR SR prijatý.

Analogicky ako tomu bolo vo vzťahu informátor verzus agent ne-policajt aj tu môže mať postavenie legalizanta a agenta - policajta negatívny vplyv na ich identifikáciu. Obidva subjekty sú funkčne zaradené v rámci systému policajných a spravodajských zložiek štátu, s tým rozdielom, že pre nasadenie agenta - policajta platia rovnaké pravidlá a vyplývajú rovnaké dôsledky ako u agenta ne-policajta, ide totiž o trestno-procesné inštitúty. Komparačná analýza legalizanta a informátora nasvedčuje, že ich použitie nie je z teoretického hľadiska pri dodržaní taktických zásad vecne ani časovo obmedzené, avšak v záujme zachovania konšpirácie sa dlhodobé pôsobenie legalizanta v rovnakom záujmovom prostredí neodporúča. Podobnosť možno okrem iného vidieť aj v nulovej dôkaznej hodnote informácií získaných legalizantom a informátorom, avšak na úseku odhaľovania závažnej trestnej činnosti a zisťovania jej páchatel'ov je význam takýchto informácií naozaj markantný. Nedávno, v nadväznosti na tragické udalosti z augusta 2008, kde došlo k úmrtiu legalizanta a informátora počas policajnej akcie v Leviciach, sa verejnosťou prehnila vlna diskusií sledujúcich novelizáciu zákona o PZ, v duchu ktorej by jediná možnosť použitia agenta bola iba v súlade s Trestným poriadkom. Domnievam sa, že takýto krok by boj proti závažným formám trestnej činnosti výrazne oslabil.

Rozdiely však možno vidieť aj v možnosti vylúčenia protiprávnosti taxatívne stanovených druhov konania (patrí tam aj korupcia) agentov podľa trestného poriadku a v možnosti použitia legendy na zakrytie jeho totožnosti, ktoré sa vtáhuje iba na legalizanta a agenta. Výsledky komparačnej analýzy v zjednodušenej a názornej podobe vyjadrujem v nasledovnej tabuľke.

Tabuľka č. 1: Komparačná analýza subjektov/ekvivalentov agenta.

Komparačná analýza subjektov:		Informátor	Legalizant	Agent (policajt)	Agent (nepolicajt)
Postavenie	mimo systému	x		x	
	v rámci systému		x		x
Použitie	ad hoc			x	x
	neobmedzuje sa ad hoc	x	x		
Právna úprava	TP			x	x
	zákon o PZ	x	x		
Autorizácia	súd, prokurátor			x	x
	interné zložky systému	x	x		
Využitie informácií	pre účely trestného konania			x	x
	pre plnenie úloh PZ, OPČ	x	x		
Vylúčenie protiprávnosti konania	povolené			x	x
	nepovolené	x	x		
Použitie operatívnej legendy	povolené		x	x	x
	nepovolené	x			

Legenda: x - platí pre daný subjekt

Poznámka: systém tu predstavujú policajné a spravodajské zložky štátu (napr. v rámci Policajného zboru, Železničnej polície, Colnej správy, Zboru väzenskej a justičnej stráže, Slovenskej informačnej služby, Vojenského spravodajstva, Vojenského obranného spravodajstva)

Použitie inštitútu agenta vo všeobecnosti predstavuje intenzívny zásah do práv a slobôd občanov, pri ktorom je potrebné počítať s existenciou reálneho nebezpečenstva jeho zneužitia. Je prirodzené, že štát má eminentný záujem takýmto nežiaducim javom predchádzať, a aj preto je nasadenie agenta spojené s povoľovacím procesom spĺňajúcim

zákonnom stanovené náležitosti a korešpondujúcim s proklamovanou zásadou judiciary. V našich podmienkach ide o vydanie príkazu na použitie agenta pred začatím trestného stíhania a v prípravnom konaní, ktorý vydáva sudca pre prípravné konanie na návrh prokurátora a v konaní pred súdom predseda senátu. Ak však ide o vec, ktorá nestrpí odklad a použitie agenta nie je spojené so vstupom do bytu iného, môže príkaz pred začatím stíhania a v prípravnom konaní dať predbežne ústne aj prokurátor, ale najneskôr do 72 hodín ho musí v písomnej podobe potvrdiť sudca pre prípravné konanie, inak stráca platnosť.¹³ Čo sa týka lehoty na potvrdenie platnosti príkazu vydaného prokurátorom, v právnických kruhoch sa už dlhšiu dobu diskutuje o jej znížení na 48 hodín. Aj keď názor odborníkov nemožno ignorovať, pretože hovorí o možnosti zefektívnenia konania, nedá mi, aby som nepoukázala na možné dôsledky spôsobujúce problémy v policajnej praxi, a práve preto by som toto rozhodnutie navrhovala ešte dôkladne zvážiť.

„Agent provokatér“ ako ho s obľubou označujú laici, ale aj odborná verejnosť na celom svete, je derivátom francúzskeho „agent provocateur“. Vo všeobecnosti možno pod ním rozumieť osobu zamestnanú políciou alebo inou entitou, aby utajeným spôsobom povzbudzovala alebo provokovala iného k spáchaniu trestného činu či v širšom zmysle slova k nerozvážnemu alebo nesprávnemu konaniu. Za najkomplexnejšiu, aj keď pomerne nekonvenčnú a mierne vágnu možno považovať definíciu provokácie V. Cimra, pretože vystihuje väčšinu jej podstatných aspektov (subjekt - kto, objekt - voči komu, akým spôsobom sa provokácie dopúšťa a za akým účelom). Podľa neho pôjde o provokáciu vtedy, *„keď orgán polície z toho alebo onoho dôvodu o určitej osobe usúdi, že by sa za určitých okolností mohla dopustiť trestného činu, a pre jeho spáchanie jej, obvykle za pomoci nastrčenej osoby, vytvorí predpoklady a podmienky. Prakticky neoddeliteľnou zložkou provokácie je potom dokumentovanie jej priebehu spravidla prostriedkami operatívnej techniky k získaniu „dôkazu“ ako podkladu pre následné trestné stíhanie vyprovokovanej osoby.“*¹⁴ Domnievam sa, že práve z istého uhla protežovaná komplexnosť tejto definície je zároveň jej slabým miestom.

Reštriktívne poňatie policajnej provokácie ponúka J. Chmelík, ktorý abstrahuje od vymedzenia subjektu, no predovšetkým jej účelu. Pridanú hodnotu tejto definície však možno vidieť v postihnutí vôľovej stránky akceptanta (vplyvom provokácie dochádza k zmene rozhodnutia akceptanta). V načrtnutých súvislostiach možno policajnú provokáciu chápať

---

¹³ podľa § 117 ods. 6 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestného poriadku.

¹⁴ CIMR, V.: K zákonnosti provokácie trestného činu policejnými orgánmi (trestnosť vyprovokovaného pachateľa), In Trestní právo, č. 2, 2001, s. 13.

ako „*zámerné, aktívne podnecovanie alebo navádzanie či iné iniciovanie činnosti druhej osoby, ktorá by inak protiprávne nekonala.*“¹⁵ Práve absenciu spomínanej pridanej hodnoty možno badať v definícii V. Kratochvíla a P. Vrtěla. V. Kratochvíl ju považuje za „*spravidla utajený postup polície, ktorého dôsledkom je čin (skutok) spáchaný inou osobou, ktorý sa stal predmetom jej následného trestného stíhania alebo ktorý sa takým stať mal.*“¹⁶ Z uvedenej definície nie je zrejmý názor autora na prípustnosť či naopak neprípustnosť provokácie ako je tomu u mnohých iných autorov. Napr. u už spomínaného P. Vrtěla možno nesúhlas s provokáciou v definícii vyvodit' nepriamo z použitej, dosť expresívnej slovnej konštrukcie. Na rozdiel od iných poukazuje aj na jej očividný sémantický a obsahový kontext s inštitútom agenta provokatéra. V duchu tejto definície je policajná provokácia inštitútom „*agenta provokatéra, ktorý aktívne podnecuje alebo navádza iné osoby ku spáchaniu trestného činu s cieľom páchatel'a udať alebo získať jeho priznanie.*“¹⁷ Väčšina spomedzi uvádzaných definícií má skôr bipolárny charakter, tzn. že sa na problém pozerá buď z pozície agenta alebo z pozície páchatel'a, prípadne sa naň pozerá cez prizmu súhlasného alebo odmietavého postoja. Neutrálne ponímanie je tu, ale aj v odborných kruhoch všeobecne skôr zriedkavým javom, než by sme mohli o ňom hovoriť ako o smerodajnom názorovom prúde.

Záver

Z načrtnutých súvislostí vyplýva, že inštitút agenta osobitne jeho aktívna verzia naráža, napriek svojej všeobecne proklamovanej efektívnosti, na veľké množstvo aplikačných problémov v policajnej a súdnej praxi. Hranica medzi zákonnou a nezákonnou činnosťou je tak tenká, že môže dôjsť k jej prekročeniu tým nesprávnym smerom. Práve preto sú namieste otázky, ktoré by mohli iniciovať diskusiu: Má vôbec tento inštitút Trestného poriadku svoje miesto v demokratickom a právnom štáte? Ak áno, aké záruky môže štát poskytnúť, aby nedochádzalo k jeho zneužívaniu. Ak nie, aké možnosti nám v boji so závažnými formami trestnej činnosti potom zostanú?

Literatúra:

CIMR, V.: K zákonnosti provokácie trestného činu policejnými orgány (trestnosť vyprovokovaného pachatele), In Trestní právo, č. 2, 2001, s. 13.

---

¹⁵ CHMELÍK, J.: Úvahy k agentu provokatérovi a korunnému svědkovi, In Kriminalistika č. 1, 2005, s. 69.

¹⁶ KRATOCHVÍL, V.: Policejní provokace „trestného činu“ z pohledu právního a ústavněprávního. Trestní právo, č. 5, 2001, s. 6.

¹⁷ VRTĚL, P.: Neprípustnosť policejní provokace. In Trestní právo, 2001, č. 5, s. 6.

FENYK, J.: K operativním metodám odhalování korupce. In Trestní právo, 2003,č. 2, s. 2.

GEREG, J.: Agent a povolanie advokáta, bulletin SA č. 7-8/2006, s. 13-14 ;

CHMELÍK, J.: Úvahy k agentu provokatérovi a korunnímu svědkovi, In Kriminalistika č. 1, 2005, s. 69.

IVOR, J.: Agent provokatér v trestnom konaní, In Justičná revue, č. 8 – 9, roč. 56, 2004, s. 839.

KRATOCHVÍL, V.: Policejní provokace „trestného činu“ z pohledu právního a ústavněprávního. Trestní právo, č. 5, 2001, s. 6

KRYM, L: stanovisko Českej advokátskej komory : Nezávislost jako základní princip a podmínka výkonu profese advokáta , bulletin SA č. 7-8/2006, s. 9-11

MUSIL, J.: Zahraniční trestněprávní úpravy potírání korupce. In Trestní právo, 2003, č. 1, s. 5.

PETRÍK, M.: V prospech možnosti pôsobenia advokáta ako agenta, bulletin SA č. 10/2006, s. 25-30

PRÍBELSKÝ, P.: Policajná provokácia v Slovenskej republike, In Trestní právo, 2004,č. 2, s. 15.

VRTĚL, P.: Nepřípustnost policejní provokace. In Trestní právo, 2001, č. 5. S.

Právne premene:

Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 21. júna 2001, sp. zn. Tzo V 5/2001.

Zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v platnom znení.

Zákon č. 283/1991 Sb. o Policii České republiky v znení neskorších zmien a doplnkov.

Zákona č. 140/1961 Sb. Trestní zákon v platnom znení.

Zákon č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom (Trestný poriadok).

Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestného poriadku v platnom znení.

2.část

inštitút agenta v zahraničných právnych poriadkoch

Za krajinu, ktorá má s inštitútom agenta podľa dostupných informácií najväčšie skúsenosti, sa považuje **USA**. Práve z tohto uhla pohľadu môžu byť ich skúsenosti a poznatky pri riešení nášho problému veľmi podnetné.

V americkej policajnej a právnej terminológii sa utajená činnosť agenta označuje výrazom „undercover agent“. Napriek tomu, že „*je nasadenie skrytého agenta aplikované už desiatky rokov, neexistuje dosiaľ žiadna zákonná úprava tohto inštitútu. Internými predpismi, ktorými sa prax riadi sú Smernice ministra spravodlivosti. Samozrejme k dispozícii je bohatá judikatúra, ktorá však nie je vždy jednotná.*“¹⁸ Z terminologického hľadiska pojem agent provokatér súvisí s ďalšími výrazmi, konkrétne ide o „*entrapment*“ (nedovolená provokácia), „*encouragement*“ ako jej zákonom dovoľená alternatíva a „*sting operation*“, ktorá ju významovo často supluje.¹⁹ Paralelnosť medzi „*sting operation*“ a našou právnou úpravou iniciatívnej činnosti agenta napovedá, že obidve koncepcie majú spoločný základ. Na načrtnutú súvislosť poukazuje aj P. Příbelský, ktorý tvrdí, že obidve právne úpravy „*operujú s tzv. „subjektívnym testom“, teda na použitie dovolenej inicializácie na spáchanie deliktu sa vyžaduje objektívna existencia predispozície páchatel'a na spáchanie deliktu.*“²⁰

Z literatúry vyplýva, že prvý známy prípad provokácie v USA riešený súdnou cestou majúci charakter precedensu pochádza z roku 1864. O čosi neskôr, v roku 1932 reagoval na kontroverziu použitia nedovolenej provokácie aj najvyšší súd USA a od tých čias možno tento odmietavý postoj badať v jurisdikcii takmer každého amerického štátu. Zmyslom takéhoto postoja je „*zbaviť obvinenia každého, kto by sa dopustil trestného činu v dôsledku štátneho zásahu alebo použitia foriem nátlaku.*“²¹ Napriek tomu sa reálna skutočnosť od proklamovaného zámeru líši, dôkazom čoho je aj viacero incidentov na siedmich verejných protestných zhromaždeniach od augusta 2004 v New Yorku, kde policajti nielenže vystupovali utajene, ale podľa *The New York Times* mali na nežiaducom vývine udalostí aj nemalú zásluhu.²² Obdobné možno hodnotiť činnosť agentov na konvente Demokratickej strany v auguste 2008 v meste Denver štátu Colorado,²³ ako aj správanie príslušníkov quebeckej polície na protestnom zhromaždení proti summitu Partnerstva pre bezpečnosť

---

¹⁸ IVOR, J.: Agent provokatér v trestnom konaní, In *Justičná revue*, č. 8 – 9, roč. 56, 2004, s. 839.

¹⁹ FENYK, J.: K operativním metodám odhalování korupce. In *Trestní právo*, 2003, č. 2, s. 2.

²⁰ PRÍBELSKÝ, P.: Policajná provokácia v Slovenskej republike, In *Trestní právo*, 2004, č. 2, s. 15.

²¹ LORD, M.: K. Entrapment and due process: Moving toward a dual system of defenses, s. 464, In <http://www.law.fsu.edu/Journals/lawreview/downloads/253/lord.pdf>, 15. 4. 2009, 12. 25 h.

²² DWYER, J. New York Police Covertly Join In at protest Rallies, *The New York Times*, 22. 12. 2005, In <http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=9905E5D91430F931A15751C1A9639C8B63>, 15. 4. 2009, 13. 00 h.

²³ CARDONA, F.: ACLU wants probe into police-staged DNC protest, *The Denver Post*, 11. 7. 2008, In http://www.denverpost.com/breakingnews/ci_10920817, 15. 4. 2009, 22. 56 h.

a prosperitu (SPP) v auguste 2007.²⁴ Uvedené prípady poukazovali na nezákonné použitie agenta provokatéra, ktoré sa stretlo s ostrou vlnou kritiky. Pre spresnenie je už len potrebné dodať, že možnosť využitia tohto inštitútu v USA, ale aj v Kanade sa v súlade so zákonom striktné neviaže iba na korupciu, ale aj na iné druhy trestnej činnosti (napr. krádeže motorových vozidiel, počítačovú kriminalitu, predaj alkoholu a cigariet neplnoletým osobám, drogovú kriminalitu, detskú pornografiu, obťažovanie detí cez internet, nelegálnu prostitúciu).

Ani *anglické* právo nie je používaniu inštitútu agenta provokatéra naklonené, aj keď to automaticky neznamená, že ho od základov odmieta. Terminologicky operuje s výrazom „entrapment“, ktorý rovnako ako v USA a Kanade zahŕňa prípady nedovolenej provokácie. V zmysle *The Royal Commission on Police Powers 1928 (Cmd. 3297)* je agent provokatér definovaný ako osoba, ktorá navádza iného na porušenie zákona, ktorého by sa inak nedopustil a následne o skutku osoby informuje kompetentné orgány (políciu). Na margo nedovolenej provokácie Lord Nicholls of Birkenhead postuloval svoj právny názor v prípade *R. v. Latif* z roku 1996. Podľa neho je jednoducho neakceptovateľné, aby prostredníctvom činnosti agenta boli občania navádzaní na páchanie skutkov zakázaných právom a následne za to perzekvovaní. Možnosť zneužitia zákonného donútenia výkonným orgánom štátu považuje za dostatočný dôvod pre vylúčenie dôkazov získaných cestou nedovolenej provokácie. V duchu obyčajového práva tu možno aplikovať aj precedenčný prípad *Nottinghamská mestská rada v. Amin* z roku 2000. Podľa neho je neprípustné, aby bol človek odsúdený a potrestaný len preto, že sa dopustil trestného činu, na ktorý bol policajtom navádzaný, presvedčovaný, prípadne bol na neho vykonaný nátlak alebo použitá lešť. Avšak samotné posúdenie, či ide o neakceptovateľné konanie polície (vyrobenie trestného činu štátom) alebo o jeho zákonom dovolenú alternatívu, nie je vždy také jednoduché, akoby sa nezainteresovaní mohli domnievať. V mnohých prípadoch polícia nielen môže, ale obvykle aj koná v dobrej viere, aby získala dôkazy o trestnej činnosti, ktorá u nej vzbudzuje odôvodnené podozrenie. Súd za týchto okolností musí naozaj veľmi dobre zvážiť obvinenie štátneho agenta zo zneužitia moci. Ak sa však *inter alia* preukáže, že obžalovaný by tento skutok bez pričinenia agenta nespáchal, podľa Snemovne lordov možno takýto dôkaz vylúčiť v nadväznosti na článok č. 78 zákona o polícii a dôkazoch (*section 78 of the Police and*

---

²⁴ Quebec police admit they went undercover at Montebello protest, CBC News, 23. 8. 2007, <http://www.cbc.ca/canada/story/2007/08/23/police-montebello.html>, 15. 4. 2009, 22. 39 h.

Criminal Evidence Act 1984).²⁵ Názory na opodstatnenosť provokácie v Anglicku v zmysle občajového práva kulminujú až do jej akceptujúcej podoby, ktorá by zakladala zmiernenie trestnej zodpovednosti páchatel'a.

S príbuzným postojom, ktorý možno zjednodušene interpretovať nasledovným spôsobom: „*páchatel' nie je beztrestný, avšak policajná provokácia je pre neho poľahčujúcou okolnosťou*“ sa možno stretnúť aj v nemeckej právnej úprave.²⁶ Zaujímavosťou je, že pre vylúčenie niektorých dôkazov získaných provokáciou majú od roku 1994 stanovené smernice, pričom podľa názoru súdu nie je dôležité len to, či už páchatel' začal skutok páchať, či by takýto skutok spáchal, ak by nedošlo k činnosti agenta, ale aj to, či mal ku spáchaniu takeho skutku aj určité sklony.²⁷ Posledná časť tvrdenia nepriamo pripúšťa možnosť provokácie, pretože preskúmavanie úmyslu a pripravenosti spáchať skutok je typická práve pre provokačný model činnosti. Na doplnenie ešte uvediem, že v danej situácii nie je rozhodujúce, či je agentom policajt alebo civilná osoba. Svedčí o tom aj prípad investigatívneho novinára, ktorý použil „entrapment“ za účelom získania zdiskreditujúcich informácií (*R. v. Morley and Hutton z roku 1994*).²⁸

Pokiaľ však hovoríme o *fínskej* právnej úprave, podľa novely č. 21/2001 policajného zákona č. 493/1995 (*poliisilaki, polislagen*) je použitie utajených operácií, utajeného agenta a navádzacích konaní možné. Vo všeobecnosti sú zaradované medzi nekonvenčné preventívne metódy a vyšetrovacie techniky, avšak ich použitie musí mať svoje zákonné opodstatnenie. Z merita veci vyplýva, že nastraženie pasce na riadneho občana (nevinnú obeť), ktorý dodržiava zákony nie je možné. Aplikačná stránka negácie tohto výroku

---

²⁵ Decision of The European Court of Human Rights as to the admissibility of Application no. 67537/01 by John James SHANNON against the United Kingdom, In <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=John%20%7C%20James%20%7C%20SHANNON&sessionid=22638986&skin=hudoc-en>, 7. 4. 229, 23. 10 h.

²⁶ CIMR, V. K zákonnosti provokace trestného činu policejními orgány (trestnost vyprovokovaného pachatele), In Trestní právo, č. 2, 2001, s. 16.

²⁷ PRÍBELSKÝ, P. Policajná provokácia v Slovenskej republike, In Trestní právo, 2004, č. 2, s. 15.

²⁸ Decision of The European Court of Human Rights as to the admissibility of Application no. 67537/01 by John James SHANNON against the United Kingdom, In <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=John%20%7C%20James%20%7C%20SHANNON&sessionid=22638986&skin=hudoc-en>, 7. 4. 229, 23. 10 h.

napovedá možnosti použitia metódy policajne provokácie na osobu, ktorá už pred tým bola s podobných skutkov obvinená (napr. pri obchode s drogami).²⁹

Situácia v oblasti **portugalského** práva jednoznačne nasvedčuje tomu, že provokatívna činnosť agenta nie je žiaduca. Nepriamo to možno vyvodiť z názorov teoretických odborníkov na rozdiely medzi generickými pojmami „infiltrácia“, „utajený agent“ a „agent provokátér“. Kým v súvislosti s infiltráciou zdôrazňujú proces získavania informácií zákonným spôsobom, chápanie činnosti agenta sa často prelína práve s navádzaním iného na spáchanie trestného činu. Napriek akejsi zakorenenej nedôvere voči tomuto inštitútu, portugalskí právni experti považujú dôkazy získané utajeným agentom za prípustné, avšak vo vzťahu k agentovi provokatérovi v súlade s presadzovaným verejným záujmom sú viac než zdržanliví, dokonca používanie takýchto dôkazov dôrazne odmietajú. Uvedené tvrdenie korešponduje aj so známym precedentným prípadom *Teixeira de Castro v. Portugal*. Podľa rozsudku ESĽP v danej veci vzniká policajná provokácia vtedy, keď sa policajní dôstojníci vrátane príslušníkov iných bezpečnostných zborov alebo osôb pracujúcich na základe ich príkazov neobmedzujú iba na vyšetrovacie aktivity vo svojej esenciálnej pasívnej podobe, ale snažia sa na osobu pôsobiť tak, aby spáchala trestný čin, ktorý by inak nespáchala (vytvoriť trestný čin) a tak zabezpečiť dôkazy pre trestné stíhanie. Neprípustnosť činnosti agenta provokatéra v portugalskom právnom systéme je explicitne vyjadrená aj v zákone na prevenciu obchodu s drogami (Legislative Decree no. 430/83 of 13 December 1983 on the Prevention of Drug Trafficking).³⁰

aj právny poriadok **Španielskeho kráľovstva** pristupuje k policajnej provokácii prohibične. Zákomom povolená možnosť použitia utajeného agenta bez iníciačných náznakov súvisí s bojom proti organizovanému zločinu. „*Za provokáciu sa pritom považuje falošný podnet agenta stimulujúceho spáchanie trestného činu za účelom odhalenia podozrivého, pričom v ňom podnieti vôľu ku spáchaniu trestného činu, ktorá predtým absentovala, s cieľom dosiahnuť jeho odsúdenie.*“ V nadväznosti nato je beztrestnosť vyprovokovanej

---

²⁹ Judgment of The European Court of Human Rights in the case of *V. v. Finland*, Application no. 40412/98, In <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=V.%20%7C%20Finland&sessionid=22638801&skin=hudoc-en>, 18. 4. 2009, 10. 30 h.

³⁰ Judgment of The European Court of Human Rights in the case of *Teixeira de Castro v. Portugal*, Application no. 44/1997/828/1034, In <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=Teixeira%20%7C%20Ode%20%7C%20Castro&sessionid=22638547&skin=hudoc-en>, 17. 4. 2009, 21. 58 h.

osoby absolútna, tzn. že neexistujú žiadne zákonné dôvody pre odsúdenie osoby, ktorá by sa protiprávneho skutku dopustila na základe policajnej provokácie.³¹

Rakúsko právna úprava explicitne stanovuje zákaz používania agenta provokatéra vo svojej trestno-procesnej norme, kde v tejto súvislosti uvádza, že „*je všetkým bezpečnostným orgánom, rovnako ako aj všetkým verejným úradom i zmluvným zamestnancom zakázané pôsobiť pri získavaní dôvodnosti podozrení alebo priznání podozrivých tak, že tento je zvedený na spáchanie, pokračovanie alebo dokonanie trestného činu, alebo je zvedený tajne nejakou osobou k priznaniam, ktoré majú byť oznamované súdu.*“³² Zaujímavosťou takéhoto extenzívneho vymedzenia je, že do určeného okruhu subjektov nesubsumuje len políciu, ale aj všetky bezpečnostné zložky či verejné úrady, a ďalším nemenej interesantným faktom je, že provokačná činnosť nemusí nutne smerovať len k spáchaniu trestného činu, ale aj k jeho pokračovaniu či dokončeniu, tzn. že páchatel' mohol hypoteticky protiprávne konať už predtým bez pričinenia agenta a napriek tomu ide o provokáciu. Väčšina definícií provokácie sa týmto problémom vôbec nezaobera a ak áno, tak len v takých súvislostiach, že túto činnosť už nenazýva provokačnou činnosťou, ale skôr zákonom dovolenou alternatívou korešpondujúcou s koncepciou pasívnej legítimácie resp. inštitútu agenta kontrolóra.

V zahraničných prameňoch sa možno stretnúť s názorom, že právny systém mnohých krajín bývalého východného bloku inštitút agenta provokatéra povoľuje (väčšinou práve v spojení s korupciou), kým v ostatných krajinách sveta je skôr výnimkou. Či ide o mýtus alebo realitu sa pokúsím objasniť v nasledovnej stati. Najideálnejší príklad pre úvahy podobného druhu ponúka práve **Rusko**. Z historických analýz je známe, že agent provokatér sa v Cárskom Rusku používal pomerne dlho. V súčasnosti je problematika činnosti agenta upravená v článku 6 zákona o operatívno-pátracích činnostiach (*Operational-Search Activities Act of 5 July 1995*) z júla 1995. Zaraduje sa medzi ofenzívne techniky, ktoré môžu byť používané bezpečnostnými zložkami s cieľom zvýšiť pravdepodobnosť úspešnosti vyšetrenia trestného činu. Oblasť použitia sa však neviaže iba na korupciu, ale v súlade s článkom 6, § 1 ho polícia môže využiť napr. aj na realizáciu testovacej kúpy zakázaných tovarov (napr. drog).³³ Skutočností, že sa tam používa aj agent provokatér, však nasvedčujú

³¹ PRÍBELSKÝ, P.: Policajná provokácia v Slovenskej republike, In Trestní právo, 2004, č. 2, s. 16.

³² VRTĚL, P.: Nepřípustnost policejní provokace. In Trestní právo, 2001, č. 5, s. 7.

³³ Judgment of The European Court of Human Rights in the case of Viktor Vasilyevich KHUDOBIN v. Russia, Application no. 59696/00, In

<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=Viktor%20%7C%20Vasilyevich%20%7C%20KHUDOBIN&sessionid=22638738&skin=hudoc-en>, 18. 4. 2009, 21. 35 h.

len nie celkom overené informácie. Predpokladá sa, že provokatívnu činnosť agenta po obsahovej stránke substituujú pojmy „operatívny experiment“ alebo „operatívne vniknutie“.³⁴

Analogicky aj **Lotyš** majú inštitút agenta upravený v článku 2 (12) lotyšského zákona o operatívno-pátracích činnostiach (*Operatyvinės veiklos įstatymas*), ktorý bol uzákonený v roku 1997. Agent je de iure súčasťou simulujúceho modelu trestného správania („criminal conduct simulation model“ (*Nusikalstamos veikos imitacijos elgesio modelis*), ktorý subsumuje všetky typy konaní majúcich charakter trestného činu povoleného štátom za účelom ochrany najlepších záujmov štátu, spoločnosti alebo jednotlivca. Článok 4 (2) hovorí o tom, že použitie iniciácie v rámci operatívnych aktivít je možné vtedy, keď úrady nepoznajú identitu osoby, ktorá sa pripravuje alebo spáchala závažný trestný čin, ďalej ak získali čiastočne overené informácie o spáchaní trestného činu, o členstve v kriminálnej organizácii, prípadne ak majú podozrenie z činnosti pre zahraničné tajné služby alebo ak sa to týka osoby, ktorá je obvinená, obžalovaná alebo odsúdená, prípadne sa skrýva pred zákonom a spravodlivosťou. Autorizácia použitia modelu políciou prípadne vyšetrovacími orgánmi podľa článku 10 a 11 spadá do kompetencie generálneho prokurátora, pričom v súlade s článkom 8 (1) (3) nie je dovolené vyvíjať nátlak, v dôsledku ktorého by sa osoba dopustila trestného činu proti svojej vôli. A ak takáto osoba má pochybnosti o zákonnosti dôkazov získaných prostriedkami špeciálnych techník, článok 13 (3) jej umožňuje takéto konanie napadnúť zákonnou cestou. Na priek tomu, že uvedený model nesie v sebe prvky iniciatívnej činnosti, podľa Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len ESĽP) sa považuje za kompatibilný s Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd z roku 1950 v znení jeho dodatkových protokolov. Vysvetlenie spočíva v samotnej podstate modelu. Na jednej strane je tu možnosť používať spravodajstvo a iné utajené prostriedky za účelom vyšetrovania organizovanej a inej závažnej trestnej činnosti, ale na druhej strane zneužitie modelu za účelom navádzania (*kurstoma*) alebo provokácie (*provokuojama*) už povolené nie je. Jediným cieľom je zjednodušiť vyšetrovanie a ani jeho obligatórna autorizácia nedáva policajným dôstojníkom alebo tretím osobám právo, aby ako utajení agenti páchali trestnú činnosť. Na záver je vhodné dodať, že do modelu patria aj ďalšie činnosti, napr. nahrávanie konverzácie (potrebná autorizácia súdom), sledovanie a odpočúvanie telekomunikačných činností (nie je potrebná autorizácia súdom).³⁵

³⁴ MUSIL, J.: Zahraniční trestněprávní úpravy potírání korupce. In Trestní právo, 2003, č. 1, s. 5.

³⁵ Judgment of The European Court of Human Rights in the case of Ramanauskas v. Lithuania (Application no. 74420/01), In

V tejto súvislosti môžu mať utilitárny charakter aj informácie o situácii v *Bývalej Juhoslovanskej republike Macedónsko*. Podľa článku 142 novely zákona o trestnom konaní z roku 2004 môžu byť, s ohľadom na získanie a zabezpečenie informácií a dôkazov, ktoré nemôžu byť zabezpečené iným spôsobom alebo získanie ktorých zahŕňa problémy, použité špeciálne vyšetrovacie techniky. V súlade s článkom 142b, § 1 patrí medzi takéto techniky aj simulované ponúkание a prijímanie úplatku. Použitie techník sa však viaže na splnenie určitých kvalifikačných predpokladov. V prvom rade je potrebná existencia dôvodného podozrenia z taxatívne určeného druhu trestného činu a po druhé, použitie techník v predprípravnom konaní sa viaže na povoľovací proces, t.j. na príkaz verejného prokurátora alebo vyšetrovacieho sudcu a po začatí vyšetrovania na príkaz vyšetrovacieho sudcu ako o tom hovorí článok 142 §§ 1, 2, 3. Maximalná povolená doba použitia techník., v súlade s článkom 142e, §§ 3,4 macedónskeho zákona je 4 mesiace, bez možnosti ďalšieho predĺženia lehoty. Potenciál využitia informácií, dôkazov a vecí získaných takýmto spôsobom v trestnom konaní v sebe nesie článok 142c. Avšak v prípade, ak je osoba k spáchaniu trestného činu provokovaná, nie je voči nej možné začať trestné stíhanie a rovnako sa nepripúšťa využitie takto získaných informácií v trestnom konaní.³⁶

Výraznejšie rozdiely v porovnaní so SR poskytuje aj systém právnej úpravy *Českej republiky*. Podstatnou črtou tejto úpravy je neprípustnosť policajnej provokácie ako o tom hovorí V. Cimr. Podľa neho zo základných zákonov štátu „vyplýva, že *policajným, teda štátnym orgánom vyprovokovaný páchateľ trestného činu je beztrestný, pretože štát v dôsledku vlastnej protiústavnej provokácie stráca podľa ústavných princípov, ktoré sám stanovil, oprávnenie trestať páchateľa takto vyprovokovaného činu. Takémuto činu tohto páchateľa z týchto dôvodov chýba materiálny znak - teda nebezpečnosť konania pre spoločnosť (páchateľ sa ho nedopustil, keby k nemu nebol štátnym orgánom sprostredkované cez nastrčenú osobu vyprovokovaný).*“³⁷ Výraznejšie rozdiely možno badať aj v systéme právnej úpravy, obsiahnutej v § 158e českého trestného proadku (zák. č. 141/1961 Sb.) Agentom môže byť iba príslušník polície. Autorizácia použitia je rigidnejšia ako u nás

---

<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=Ramanauskas%20%7C%20v.%20%7C%20Lithuania&sessionid=22638266&skin=hudoc-en>, 18. 4. 2009, 12. 3 h.

³⁶ Decision of The European Court of Human Rights as to the admissibility of Application no. 18002/02 by Ljupco GORGIEVSKI against the former Yugoslav Republic of Macedonia, In <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=Ljupco%20%7C%20GORGIEVSKI&sessionid=22638354&skin=hudoc-en>, 18. 4. 2009, 9. 58 h.

³⁷ CIMR, V.: K zákonnosti provokace trestného činu policejními orgány (trestnost vyprovokovaného pachatele), In Trestní právo, č. 2, 2001, s. 14.

a obligatórne sa spája s povolením sudcu vrchného súdu, pričom zákon nešpecifikuje maximálnu dobu jeho použitia. Iniciatívna činnosť agenta nie je *expressis verbis* v tomto zákone upravená, čo si možno vyložiť ako jej neprípustnosť. Zákon sa obmedzuje iba na strohé konštatovanie týkajúce sa povinnosti agenta voliť také prostriedky, ktoré sú spôsobilé k plneniu služobných úloh a nie je nimi iným osobám spôsobovaná bezdôvodná ujma na ich právach.³⁸ Analogicky aj z trestného zákona možno nepriamo vyvodit' neprípustnosť iniciatívnej činnosti agenta (beztretnosť sa vzťahuje iba na trestný čin účasti na zločinnom spolčení a nie na podplácanie a nepriamu korupciu ako je tomu v podmienkach SR).³⁹ De iure to korešponduje aj s Nálezom Ústavného súdu ČR č. III. ÚS 597/99 z 22.06.2000 (vo veci ústavnej sťažnosti na rozhodnutie obecného súdu v súvislosti s trestným činom zneužitia právomoci verejného činiteľa a trestným činom prijímania úplatku) a Nálezom Ústavného súdu ČR III. ÚS 323/04 zo dňa 13.01.2005 (vo veci ústavnej sťažnosti na rozhodnutie obecného súdu v súvislosti s pokusom trestného činu nedovolenej výroby a držania omamných a psychotropných látok a jedov). Napriek tomu, že právny systém možnosť nasadenia agenta provokátora v ČR nepripúšťa, nutne nevylučuje ani možné inkonzekvence. Ideálny príklad predstavuje použité predstieraného prevodu veci agentom, ktorý za určitých okolností a z určitého uhla pohľadu, charakter policajnej provokácie ako o tom hovorí P. Vrtěl už môže mať.⁴⁰

Záver

Výsledky komparačnej analýzy právnej úpravy agenta v jednotlivých štátoch sveta nasvedčujú tomu, že agent sa na úseku odhaľovania a vyšetrovania trestnej činnosti korupčného charakteru s určitými nuansami naozaj využíva. Odlišnosť právnych systémov je markantná na viacerých miestach, no predovšetkým ide o oblasť použitia agenta, proces autorizácie, prípustnosť provokácie a okolnosti vylučujúce protiprávnosť. Oprávnenie na nasadenie agenta (zákonné zmocnenie) korešponduje s aktuálnymi prioritami spoločnosti dosiahnuť najnižšie možnú tolerovateľnú mieru korupcie. Záujem spoločnosti sa potom logicky nepremieta len do vnútroštátneho práva, ale badať ho aj z medzinárodných dokumentoch, ktorými sú štáty viazané. Napr. v súlade s článkom 23 Trestnoprávneho dohovoru o korupcii z 27. 1. 1999 (ETS č. 173) sú signatárske krajiny oprávnené prijať také legislatívne a iné prostriedky zahŕňajúce špeciálne vyšetrovacie techniky, ktoré by

³⁸ 158e odsek 6 českého trestného proadku, zák. č. 141/1961 Sb. v znení neskorších zmien a doplnkov.

³⁹ § 163c zákona č. 140/1961 Sb. Trestního zákona v platnom znení.

⁴⁰ VRTEĚL, P.: Nepřípustnost policejní provokace. In Trestní právo, 2001, č. 5, s. 7.

umožňovali sfunkčniť proces získavania dôkazov v tejto sfére. Rada Európy v dôvodovej správe ďalej vysvetľuje, že špeciálne vyšetrovacie techniky môžu zahŕňať utajeného agenta (*undercover agents*), *wiretapping*, odpočúvanie telekomunikácie (*interception of telecommunications*), získavanie údajov z informačných systémov (*access to computer systems*). Analogicky aj článok 4 Dohovoru RE o praní špinavých peňazí, vyhľadávaní, zhabaní a konfiškácii ziskov z trestnej činnosti z 8. 11. 1990 (ETS č. 141) umožňuje používanie takých techník, ktoré by proces identifikácie, vystopovania nezákonných ziskov uľahčovali a zároveň by umožňovali získavať súvisiace dôkazy.

Z doteraz uvedeného je zrejmé, že problém nespôsobuje skutočnosť, či je možné a morálne správne nasadiť agenta na prípad korupcie, ale jeho iniciatívna činnosť. Tu sa názory expertov a právne koncepcie výrazne líšia. Charakter slovenskej právnej úpravy iniciatívnej činnosti agenta je raritou nielen v Európe, ale aj vo svete. Dokonca aj systém USA, ktorému sa vzhľadom na signifikantné styčné body prisudzuje pozícia vzorového modelu, ktorý náš systém prevzal, nie je s naším identický. Prípustnosť iniciatívnej činnosti agenta je u nás explicitne stanovená v zákone, kým v USA len v normách nižšej právnej sily, ktorými sú Smernice ministra spravodlivosti. Okrem toho ju majú upravenú aj v naozaj obsiahlej judikatúre, ktorá síce je oficiálnym prameňom práva, avšak jej polemická konzistentnosť neumožňuje vyvodit' všeobecne platné závery. Odlišnosť možno vidieť aj v aplikačnej rovine. V podmienkach americkej právnej úpravy sa neviaže len na korupciu, ale aj na iné druhy trestných činov.

Výsledky komparačnej analýzy ďalej poukazujú na to, že právne prístupy k problematike agenta provokatéra z globálneho pohľadu podliehajú procesu diverzifikácie, ústiaceho do existencie troch základných (avšak nie striktne vyhranených) názorových smerov. Pre prvý smer je typický jednoznačný súhlas s použitím inštitútu agenta provokatéra ako je tomu napr. v prípade SR, USA a Ruska. Druhá skupina pozostáva zo štátov, ktoré provokáciu za určitých okolností viac alebo menej pripúšťajú. Reprezentantmi tejto skupiny sú napr. Anglicko a Fínsko. A na záver posledná, rigorózna skupina odporcov provokáciu dôrazne odmieta. Patrí tu napr. Kanada, Portugalsko, Španielsko, Rakúsko, Bývalá Juhoslovanská republika Macedónsko, Lotyšsko, Česká Republika a Nemecko. Načrtnutý model právnych prístupov k agentovi provokatérovi vo svojej simplifikovanej podobe popisuje reálnu situáciu vo svete a možno ho aplikovať aj na deskripciu problému z globálneho pohľadu. Na základe načrtnutých súvislostí možno odôvodnene predpokladať majoritné zastúpenie štátov práve v treťom názorovom smere, čo de facto korešponduje s judikatúrou štrasburského Európskeho súdu pre ľudské práva, v duchu ktorej sa policajná

provokácia považuje za rozpor s právom na spravodlivé súdne konanie uvedenou v čl. 6 Dohovoru o ochrane základných ľudských práv a slobôd z roku 1950. Z perspektívneho hľadiska teda možno očakávať odstránenie tohto inštitútu v právnych systémoch jednotlivých štátov (analogicky aj v podmienkach SR) v nadväznosti na proces postupnej harmonizácie a unifikácie práva.

Literatúra:

CIMR, V.: K zákonnosti provokace trestného činu policejními orgány (trestnost vyprovokovaného pachatele), In Trestní právo, č. 2, 2001, s. 13.

FENYK, J. K: operativním metodám odhalování korupce. In Trestní právo, 2003, č. 2, s. 2.

GEREG, J.: Agent a povolanie advokáta, Bulletin SA č. 7-8/2006, s. 13-14 ;

CHMELÍK, J.: Úvahy k agentu provokatérovi a korunnímu svědkovi, In Kriminalistika č. 1, 2005, s. 69.

IVOR, J.: Agent provokatér v trestnom konaní, In Justičná revue, č. 8 – 9, roč. 56, 2004, s. 839.

KRATOCHVÍL, V.: Policejní provokace „trestného činu“ z pohledu právního a ústavněprávního. Trestní právo, č. 5, 2001, s. 6

KRYM, L: - stanovisko České advokátské komory : Nezávislost jako základní princip a podmínka výkonu profese advokáta , bulletin SA č. 7-8/2006, s. 9-11

MUSIL, J.: Zahraniční trestněprávní úpravy potírání korupce. In Trestní právo, 2003, č. 1, s. 5.

PETRÍK, M.: V prospech možnosti pôsobenia advokáta ako agenta, bulletin SA č. 10/2006, s. 25-30

PRÍBELSKÝ, P.: Policajná provokácia v Slovenskej republike, In Trestní právo, 2004, č. 2, s. 15.

VRTĚL, P.: Nepřípustnost policejní provokace. In Trestní právo, 2001, č. 5, s.

SUMMARY

The author of the article, Monika Hullová, in her article with the topic: The institute of undercover agent according to international law focuses on certain controversial approaches that are applicable not only when defining the term agent provocateur, but also when determining its admissibility alias inadmissibility in the context of international experiences and knowledge in the field of corruption control. Utility of this article also

refers to the perspectives of further development in the Slovak Republic in compliance with the trends of the European law.

Hullová, M.

Ausgewählte Probleme der gesetzlichen Regelung für Agenten Provokateure

ZUSAMMENFASSUNG

Die Autorin befasst sich in ihrem Artikel mit der Problematik der Institution des Polizeiagenten im Sinne des Internationalen Rechtes insbesondere von Gesichtspunkt eines gewissen kontroversen Herangehens, welches nicht nur bei der Definition des Begriffs Agent Provokateur, sondern auch bei der Definition dessen Zulässigkeit bzw. Unzulässigkeit im Kontext der internationalen Erfahrungen und Kenntnisse im Bereich der Bekämpfung der Korruption deutlich wird. Der Artikel verweist auch auf die Perspektiven der weiteren Entwicklung in der Slowakischen Republik im Einklang mit den Trends des Europäischen Rechtswerkes.

Hullová, M.

Selected problems of the legal enactment of an agent provocateur

SUMMARY

The author of the article, Monika Hullová, in her article with the topic: The institute of undercover agent according to international law focuses on certain controversial approaches that are applicable not only when defining the term agent provocateur, but also when determining its admissibility alias inadmissibility in the context of international experiences and knowledge in the field of corruption control. Utility of this article also refers to the perspectives of further development in the Slovak Republic in compliance with the trends of the European law.